

Швед В.В.

кандидат економічних наук, професор,
Вінницький соціально-економічний інститут Університету «Україна»

Омельченко О.В.

старший викладач,
Вінницький соціально-економічний інститут Університету «Україна»

Таран О.А.

магістрант,
Вінницький соціально-економічний інститут Університету «Україна»

Shved Vadym, Omelchenko Olena, Taran Oksana

Vinnitsia Institute of University "Ukraine"

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета даної статті – критично проаналізувати сучасні погляди на підприємництво, зокрема його реалізацію в сучасних умовах української економіки. Дана стаття розглядає підприємництво в контексті української економіки, аналізуючи його еволюцію, теоретичні основи та різні аспекти. В статті вивчається роль підприємців як інноваторів та ризикових інвесторів, що сприяють економічному, соціальному та культурному розвитку. Текст статті розкриває відмінності між підприємництвом та бізнесом, в статті аналізується регуляторне середовище в Україні, а також функції та принципи підприємницької діяльності. Обговорюється також підприємницьке середовище, з урахуванням різних рівнів впливу – від окремих підприємців до глобальних економічних сил.

Ключові слова: підприємництво, підприємницька діяльність, підприємець, принципи підприємництва, функції підприємства.

Постановка проблеми. Поняття «підприємництво» є дуже широким. Воно переплітається з економічними, правовими, політичними, історичними та психологічними відносинами. Підприємництво розвивалося протягом значного періоду часу, змінюючись під впливом базових і надбудовних інститутів та людської психології.

Розглядаючи інтерес і прибуток як невід’ємні атрибути підприємця, неможливо визначити мотиви діяльності підприємця самостійно. Адже в ринковому середовищі існує багато суб’єктів, які конкурують за найкращий результат – прибуток. Останній може бути отриманий лише за умови ефективного використання ресурсів, економічних ризиків та інноваційних ідей. Тому підприємці йдуть безпрецедентним шляхом і проявляють найкращі якості працівника, такі як креативність, працьовитість та організаторські здібності. Бажання проявити себе в певній сфері діяльності, реалізувати свої ідеї та плоди своєї праці і зробити їх суспільним надбанням також цікавлять підприємців і відіграють важливу рушійну роль у суспільному житті. Таким чином, підприємці є першопрохідцями в просуванні свого бізнесу вперед, а підприємництво є рушійною силою економічного, соціального та культурного розвитку людського суспільства.

Підприємці (особливо висококваліфіковані) спрямовують свою діяльність на виробництво продукції з

якісно новими характеристиками, а не товарів-аналогів. Зрозуміло, що виробництво не приносить негайної віддачі (прибутку) підприємцю. Однак через певний проміжок часу, коли зміниться виробництво та його структура, а отже, і потреби суспільства, воно неодмінно принесе прибуток. Більше того, за умов, які складаються в результаті таких змін, прибуток, який отримує підприємець, покриває всі витрати. Через ці обставини кваліфіковані підприємці спрямовують більшу частину отриманого прибутку в господарську діяльність, а не на задоволення власних потреб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок в дослідження сутності підприємництва зробили такі науковці, як: Валінкевич Н.В., Вдовичак Т., Гонтарева І.В., Ємець О.І., Козловський В.О., Марченко В.М., Небава М.І., Омельченко О.В., Поліщук С.В., Сментина С.В., Сотник М.І. та інші. Зазначені автори концентрують свою увагу на особливостях сучасного українського підприємництва. Аналізовані наукові та освітні праці ґрунтовно розглядають явище підприємництва, якого зміст, сутність тощо. Але переважна більшість авторів оперують підходами мирного часу. Ще немає достатньої кількості напрацювань що містять реакції на нові виклики воєнного часу та структурні зміни української економіки. Зазначене свідчить, що проблематика підприємництва потребує подальшого системного теоретичного та практичного дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою статті є критичний аналіз сучасних поглядів на підприємництво, в першу чергу через розуміння особливостей його здійснення в сучасних умовах української економіки.

Виклад основного матеріалу. В.М. Марченко зазначає, що: «Підприємницька діяльність є одним зі способів реалізації потенціалу особистості, прояву творчих здібностей у поєднанні з ризиками.

Підприємницькою діяльністю переважно займаються люди, які схильні до ризику та не бояться брати на себе відповідальність. Підприємництво може бути як видом діяльності, так і стилем господарювання, в основі якого закладено постійний пошук нових можливостей, орієнтація на інновації, уміння залучати й ефективно використовувати ресурси з різних джерел. Підприємництво в будь-яких його формах є одним із найважливіших чинників економічного зростання та стабільності держави, необхідним як суб'єктам господарської діяльності – фізичним та юридичним особам, так і суспільству в цілому. Всі країни, уряди яких підтримують підприємництво, досягають економічного успіху й процвітання» [1].

Доволі часто відбувається ототожнення підприємницької та бізнес-діяльності. Але, сучасні науковці не погоджуються із таким підходом.

Так, А.А. Жигірь вважає, що це нетотожні та нерівнозначні поняття, хоча досить близькі за значенням поняття. Бізнес є поняттям більш широким та містким [2].

Сментин Н.В. наводить аналогічну думку: «У господарській практиці підприємництво і бізнес зазвичай ототожнюються. Але це лише зовнішня проява. Насправді обидва ці терміни не тотожні. Бізнес охоплює відносини, які виникають між усіма учасниками ринкової економіки та приводить у дію не тільки підприємців, але і споживачів, найманих робітників, державні структури.

Бізнес – поняття більш широке, ніж поняття підприємництво. Це обумовлено двома основними обставинами. По-перше, бізнес охоплює більший спектр видів діяльності шляхом проведення як одноразових, так і постійних бізнес-операцій.

Підприємець це той, хто пройшов процедуру державної реєстрації в місцевих органах влади, набув певного статусу, має ліцензію або торговий патент, сплачує податки, веде облік та документацію.

По-друге, кількість учасників у бізнесі більша, ніж кількість офіційно зареєстрованих суб'єктів підприємницької діяльності. Тобто підприємництво є категорією бізнесу» [3].

Вже згадуваний нами В.М. Марченко наводить аналогічну позицію. Так, «Бізнес – будь-яка традиційна діяльність, результатом якої є отримання прибутку або іншої вигоди для власника, а підприємництво – діяльність, орієнтована на впровадження нововведень. Бізнес розпочинається з підприємництва, або підприємництво переростає в бізнес.

Оскільки підприємництво – система економічних зв'язків між суб'єктами економіки, прийнято виділяти

4 групи суб'єктів, що взаємодіють при здійсненні підприємницької діяльності:

1) безпосередньо підприємець (основою його підприємницької діяльності є приватна власність на засоби виробництва, коли підприємцем здійснюється увесь цикл підприємницької діяльності: пошук ресурсів, організація виробничого процесу та збутової діяльності, оптимізація цих процесів);

2) споживач (основа його діяльності – власність на дохід, економічний інтерес – задоволення потреб за рахунок доходу, отриманого від трудової діяльності);

3) наймані робітники (вони є трудовим ресурсом для підприємництва, носіями знань, вмінь та навичок виконання окремих операційних процесів. Без їх поєднання з засобами виробництва підприємця підприємницька діяльність є неможливою)» [2].

На основі опрацювання теоретичного матеріалу, ми можемо сказати, що загалом методологію підприємництва можна визначити п'ятьма положеннями:

1. Заснування та розвиток бізнесу вимагає капіталу. Ефективність підприємця визначається зростанням капіталу, що свідчить про прибутковість та успішність діяльності.

2. Професіоналізм у підприємстві є запорукою його успіху та прибутковості. Підприємець має розуміти ефективні стратегії та методи реалізації продукції.

3. Важливо створювати нові, кращі за якісними та кількісними показниками товари, ніж у конкурентів, відповідно до законів конкуренції, що формують ринкові відносини.

4. Підприємець повинен усвідомлювати, що ринок визначається попитом покупців, що включає індивідуалів, організації, фірми чи корпорації. Ринкова стабільність залежить від балансу попиту та пропозиції, а також від державного регулювання.

5. Підприємництво стоїть перед дилемою прогресу та благополуччя: з одного боку, підвищення продуктивності та мінімізація трудових витрат, а з іншого – розширення виробництва і сфери послуг, що залучає нову кваліфіковану робочу силу. Це сприяє зростанню споживчого попиту, важливого для реалізації товарів.

Маємо зауважити, що підприємництво в Україні регулюється відповідними нормативними актами, й на відміну від того самого «бізнесу» має чітко законодавчо унормований понятійно-категоріальний апарат.

Відповідно Господарського кодексу України Підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

Проте, таке законодавче унормування не заважає існувати й іншим поглядам на сутність й зміст даного поняття. Сучасні дослідження вбачають у підприємстві активний та динамічний компонент світу бізнесу. Воно представляє ініціативну та незалежну діяльність, що провадиться громадянами або їх асоціаціями на основі власного ризику та майнової відповідальності.

Головна мета цього процесу полягає у виробництві товарів, виконанні робіт, наданні послуг та досягненні прибутковості. [2; 4].

Н.В. Валінкевич зауважує, що «підприємництво – це організаційно- господарська творчість, яка докорінним чином відрізняється від звичайної ділової активності, що ґрунтується на використанні готових перевірених схем господарювання. Творчий, новаторський характер підприємництва надає особливий статус її носію – особистості, яка не «підлаштовується», як це відбувається у менеджера або керівника вже створеної компанії, під форми налагодженого виробництва» [5].

Прагнення до заробітку є ключовим стимулом для виробництва у системі вільного підприємництва. Підприємницька діяльність базується на регулярній, а не одноразовій основі, що свідчить про її систематичність. Однією з важливих характеристик підприємництва є діяльність за власний рахунок (на основі особистої власності), з індивідуальною ініціативою та власним ризиком. Воно являє собою відокремлений сегмент бізнесу, який вирізняється своєю інноваційністю та унікальністю [6].

Підприємництву притаманні певні характерні риси, серед яких доцільно виділити: мобільність, гнучкість та динамічність; рішучість і наполегливість у бізнесі; Ініціативність, креативність та підприємливість; підприємницький дух; пошук нестандартних рішень; інновації у бізнесі тощо [7].

Суть підприємництва як методу господарювання розкривають його основні функції.

Ресурсна функція підприємництва полягає у прагненні до найбільш ефективного використання матеріальних, трудових, фінансових та інформаційних ресурсів з урахуванням їх результатів у науково-технічній, управлінській та виробничій діяльності.

Організаційна функція обмежується діяльністю, пов'язаною з організацією виробництва, збуту, маркетингу, управління та реклами.

Творча (інноваційна) функція полягає у сприянні створенню та впровадженню нових ідей, технічних, економічних і наукових розробок та проєктів, пов'язаних з економічним ризиком.

Стимулююча (мотиваційна) функція полягає у формуванні мотиваційного механізму для ефективної та корисної праці, тобто ефективного використання ресурсів з урахуванням науково-технічних та управлінських результатів [1].

Деякі науковці виділяють ще такі функції, як соціальну та особистісну.

Соціальна функція полягає у виробництві товарів та наданні послуг, які задовольняють потреби суспільства. Що стосується особистісної функції, вона орієнтована на самовираження та самореалізацію підприємця, а також на отримання задоволення від власної діяльності.

Н.В. Сментина виділяє також управлінську та захисну функції. Управлінська функція охоплює процес управління персоналом та загальною діяльністю

підприємства. З іншого боку, захисна функція включає систему захисту прав та інтересів підприємців. Вона спрямована на створення сприятливих умов для бізнесу та вирішення макроекономічних проблем. Ця функція реалізується через взаємодію підприємців та їх асоціацій з державними структурами, міжнародними організаціями та фондами, а також через участь у проєктах, які сприяють сталому розвитку підприємництва, особливо у сферах приватного та малого бізнесу [3].

Валінкевич Н.В. пропонує також виділяти й інші функції підприємництва, що пов'язані із здійсненням конкретних операцій (облік, маркетинг, бюджетування тощо) [5].

З нашої точки зору, найбільш повно функції підприємницької діяльності наводяться у праці «Підприємництво в сучасних умовах розвитку України» (рис. 1).

Підприємницька діяльність базується на відповідних принципах, що закріплені у Господарському кодексі України. Підприємництво здійснюється на основі:

- вільного вибору підприємцем видів підприємницької діяльності;
- самостійного формування підприємцем програми діяльності, вибору постачальників і споживачів продукції, що виробляється, залучення матеріально-технічних, фінансових та інших видів ресурсів, використання яких не обмежено законом, встановлення цін на продукцію та послуги відповідно до закону;
- вільного найму підприємцем працівників;
- комерційного розрахунку та власного комерційного ризику;
- вільного розпорядження прибутком, що залишається у підприємця після сплати податків, зборів та інших платежів, передбачених законом;
- самостійного здійснення підприємцем зовнішньоекономічної діяльності, використання підприємцем належної йому частки валютної виручки на свій розсуд [9].

Відзначимо, що оскільки підприємницька діяльність є різновидом господарської діяльності, то і принципи її функціонування пов'язані із загальними принципами господарської діяльності.

Принципи підприємницької діяльності становлять основу правового регулювання відносин, що виникають у процесі її здійснення. Принципи – це суть правового регулювання таких відносин. Принципи не розкривають всієї повноти правової форми підприємницької діяльності. Принципи підприємництва лише інтегрують ці форми в єдине, але абстрактне ціле [3].

Стаття 55 Господарського кодексу України чітко визначає суб'єктів підприємницької діяльності.

Так, суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством.

Суб'єктами господарювання є:

1) господарські організації – юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України,

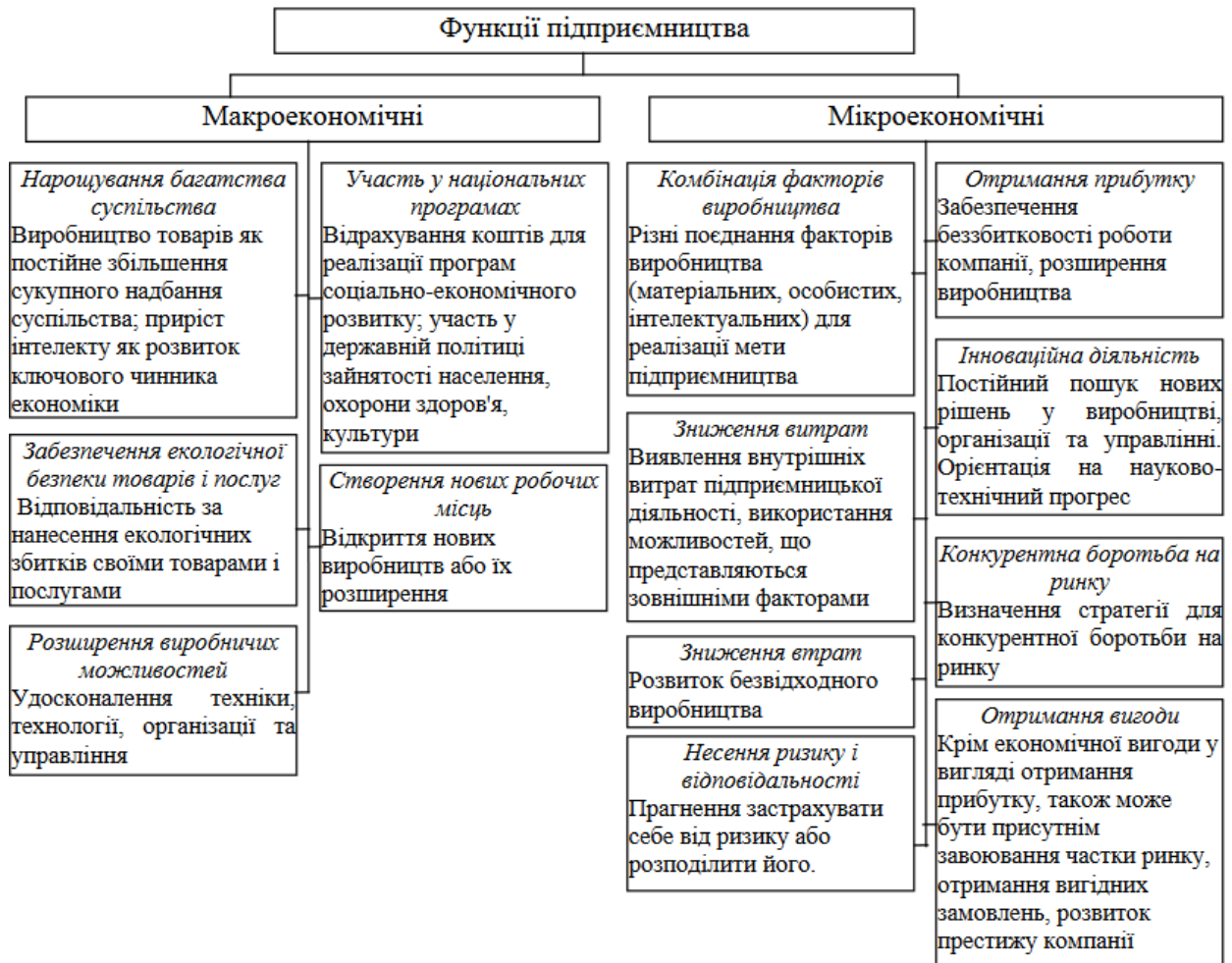

Рис. 1. Класифікація функцій підприємництва

Джерело: [8]

державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до цього Кодексу, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку;

2) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці.

3. Суб'єкти господарювання залежно від кількості працюючих та доходів від будь-якої діяльності за рік можуть належати до суб'єктів малого підприємництва, у тому числі до суб'єктів мікропідприємництва, середнього або великого підприємництва.

Суб'єктами мікропідприємництва є:

– фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

– юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний

період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Суб'єктами малого підприємництва є:

– фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

– юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Суб'єктами великого підприємництва є юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (кален-

дарний рік) перевищує 250 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності перевищує суму, еквівалентну 50 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Інші суб'єкти господарювання належать до суб'єктів середнього підприємництва [9].

Узагальнено суб'єкти підприємницької діяльності наведені на рисунку 2 [1].

Інші категорії осіб [9].

Підприємницька діяльність може охоплювати будь-який вид діяльності, який має на меті забезпечення підприємцеві підприємницького доходу або інших видів економічної або соціальної користі.

Тобто, в якості об'єкта підприємницької діяльності можуть виступати: послуги; обладнання; транспорт; цінні папери; грошові кошти; ліцензії та дозволи тощо.

Загалом, не існує єдиної класифікації видів підприємництва.

За Небавою М.І. розрізняють такі види підприємництва, як: виробниче, комерційне та фінансове [10].

Предметом діяльності у виробничій сфері є процес управління виробництвом продукції, виконанням робіт і наданням послуг у кругообігу ресурсів – виробничі ресурси – виробництво – готова продукція (роботи, послуги) – товари – реалізація – валовий прибуток – фінансові результати.

Підприємництво у сфері виробництва передбачає визначення виду виробничої діяльності та номенклатури продукції (робіт, товарів або послуг), яку буде виробляти суб'єкт підприємницької діяльності. Підприємство буде існувати доти, доки суб'єкт його діяльності має споживачів, виявляє потреби потенційних споживачів у товарах (маркетингова діяльність), укладає договори між підприємцем і покупцем товарів, виробляє товари та послуги. Все необхідне для виробництва (робочу силу, сировину, інформацію) підприємець купує самостійно. У цьому контексті підприємець повинен вміти визначати основні виробничі операції, машини, сировину, матеріали, комплектуючі, виробничі та не виробничі приміщення, необхідні для

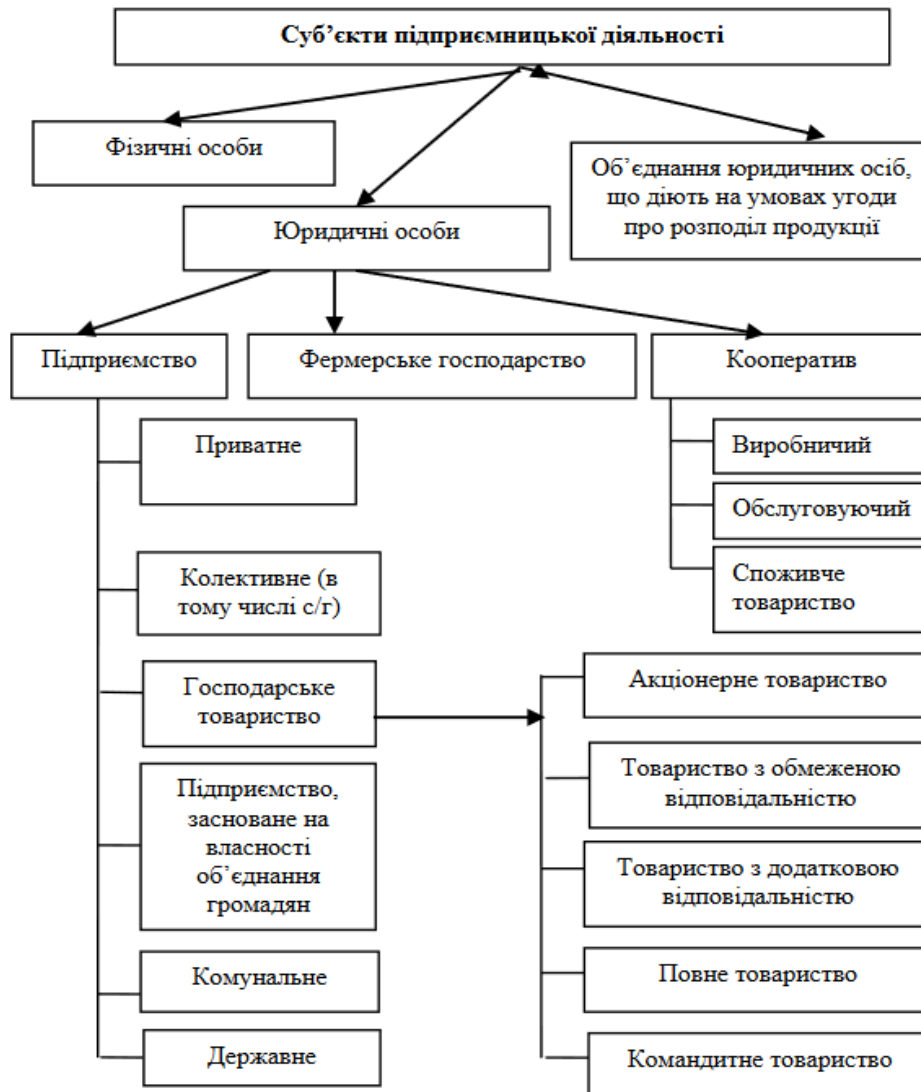

Рис. 2. Суб'єкти підприємницької діяльності

Джерело: [1]

ведення бізнесу. Якщо підприємець не в змозі виконати певні завдання самостійно, до діяльності залучаються сторонні організації або фізичні особи.

Фінансові результати діяльності виробничих підприємств характеризуються прибутком і рентабельністю виробництва (відношенням прибутку до виробничих витрат). Чим успішнішим є підприємство, тим вищими є ці показники.

Сутність комерційної діяльності полягає в торговельно-обмінних операціях з купівлі-продажу (перепродажу) товарів у кругообігу ресурси – товари – реалізація – валовий прибуток – фінансовий результат господарської діяльності.

Схема комерційного підприємництва схожа на виробниче підприємництво. Різниця полягає в тому, що в комерційному підприємстві відсутнє виробництво і є потреба в забезпеченні цього підприємства сировиною та матеріалами. Перед початком комерційного підприємництва проводиться аналіз ринку з метою визначення кількості та ціни товарів, які будуть закуповуватися, а також кількості та ціни товарів, які будуть продаватися. Остання повинна бути вищою за ціну закупівлі.

Комерційна діяльність включає наймання персоналу, який може здійснювати закупівельну, транспортну, збутову та іншу комерційну посередницьку діяльність, закупівлю товарів для подальшого продажу, будівництво, оренду та купівлю складів і магазинів для зберігання та продажу товарів, укладання договорів зі сторонніми організаціями на здійснення посередницької діяльності, фінансування компаній для закупівлі товарів, фінансування постачальників (продавців) та збір інформації, необхідної для ідентифікації покупця та продажу товарів покупцеві.

Предметом фінансової діяльності є господарський процес купівлі-продажу грошей, іноземної валюти та цінних паперів у процесі кругообігу ресурсів та обслуговування розрахункових операцій: ресурси для здійснення господарської діяльності – купівля фінансових ресурсів – реалізація – валовий прибуток – фінансовий результат.

Схема фінансової діяльності подібна до комерційної. Підприємці виступають продавцями фінансових інструментів або надають фінансові інструменти в позику за певну плату. Грошові надходження від продажу фінансових інструментів використовуються для покриття витрат і отримання прибутку [11].

Підприємницька діяльність може бути класифікована за різними критеріями, такими як суб'єкт діяльності, предмет діяльності, спосіб створення, наявність обмежень у здійсненні діяльності, та ступінь охоплення стадій відтворювального процесу.

За суб'єктом діяльності підприємницька діяльність провадиться:

– юридичною особою. Вона може бути створено фізичними особами, але отримує статус юридичної особи після реєстрації і має окремий статус у правовідносинах.

– фізичною особою-підприємцем. Незалежним суб'єктом господарювання, який зареєстрований у встановленому порядку і має певні права та обов'язки.

За предметом діяльності:

– виробниче підприємництво. Здійснюється з метою вироблення товарів у матеріально-речовій формі.

– невиробниче підприємництво. Включає в себе надання послуг, виконання робіт, торгівлю, фінансову діяльність.

За наявністю обмежень у здійсненні діяльності:

– без додаткових дозволів. Діяльність, яка може здійснюватися без спеціальних дозволів від держави (ліцензій, патентів тощо).

– з додатковими дозволами. Така діяльність вимагає отримання спеціальних дозволів від державних органів [1].

Підприємства не функціонують ізольовано, а діють в рамках відповідного підприємницького середовища. В найзагальнішому розумінні підприємницьке середовище визначають як певний комплекс умов та сил зовнішнього характеру, що впливають на можливості й кінцеві результати діяльності суб'єктів господарювання, а також дозволяють суб'єкту господарювання реалізувати визначені цілі та функції [3].

Науковці Опалько В.В. та Селіванов В.Л. визначають, що сутність підприємницького середовища розкривається через фактори впливу на підприємство. Ці фактори включають в себе: сукупність економічних, соціальних, правових умов (визначає рівень економічної свободи, який впливає на можливості започаткування та легкість ведення підприємницької діяльності); інвестиційний клімат у країні (важливий для залучення як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій, що сприяє розвитку бізнесу); стабільність податкового законодавства та наявність податкових пільг (стабільна податкова система і пільги стимулюють підприємницьку активність та зменшують фінансове навантаження на бізнес); прозорість та легкість реєстраційних і дозвільних процедур (спрощення бюрократичних процедур сприяє ефективнішому та швидшому веденню бізнесу); рівень інноваційної активності суб'єктів господарювання (важливо для розвитку конкурентоспроможності та технологічного прогресу у країні) [11].

Досліджуючи сутність підприємницького середовища ми маємо погодитися із думкою Понідельчук Т. та Приходько Т. стосовно економічного змісту підприємницького середовища. Так, авторки визначають, що міст підприємницького середовища є складною системою, що утворюється діями (функціями) суб'єктів п'яти рівнів.

«Нанорівень представляють підприємці, які поєднують функції власника та управління; власники бізнесу; наймані керівники та працівники, які формують «техносферу». Склад їх функцій включає створення та розповсюдження «нових комбінацій» – інноваційний розвиток техніко-технологічної, організаційно-економічної та інституційної підсистем суб'єктів мікрорівня – організацій та об'єднань.

Мікрорівень представлений підприємствами; некомерційними організаціями, що взаємодіють із бізнес-структурами; професійні утворення, які об'єднують під-

приємців, працівників у сферах діяльності, пов'язаних з інтересами бізнес-структур. Склад їх функцій: вибір об'єктів підприємницької діяльності; визначення організаційно-правової форми, що впливає на конкурентну позицію підприємства; мобілізація власних та залучених матеріальних, фінансових, трудових ресурсів; вироблення пропозицій щодо вдосконалення взаємодії бізнес-структур з органами влади, інститутами громадянського суспільства, розвитку чи обмеження конкуренції.

Мезорівень представляють органи влади регіонального управління та органи місцевого самоврядування, які реалізують такі функції: встановлення порядку використання матеріальних та фінансових ресурсів регіону у межах своїх повноважень; визначення перспективних сфер розвитку бізнесу у регіоні та розробка документів стратегічного планування, спрямованих на їх ефективне використання; взаємодія з організаціями різного інституційного характеру з метою формування підприємницького середовища, що відповідає інтересам регіону.

Макрорівень представлений органами в структурі державної влади федерального рівня, які у сфері формування підприємницького середовища здійснюють створення та вдосконалення нормативно-правової бази, що регулює підприємницьку діяльність з позицій: розвитку конкуренції на ринку; посилення конкурентних позицій національного бізнесу на світовому ринку; забезпечення сумлінності діяльності бізнес-структур щодо споживачів; активізації їх інноваційної діяльності у техніко-технологічній, організаційно-еко-

номічній та інституційній сферах; підтримки суб'єктів нано- та мікрорівнів.

Глобальний рівень представлений вищими органами влади держави, економічними спілками, транснаціональними компаніями, економічними організаціями міжнародного рівня, що реалізують функції захисту інтересів національних бізнес-структур; об'єкти та характер конкурентних відносин; заходи та обсяги підтримки бізнесу» [12].

Такий підхід до тлумачення середовища підприємництва дає глибоке розуміння тих процесів, які відбуваються при здійсненні підприємницької діяльності, розмежовують функціональне наповнення підприємництва та створюють підвалини для визначення об'єктивного спрямування підприємництва.

Висновки. Таким чином, підприємництво є базисом сучасної економіки України, що дозволяє існувати державі. Напад росії значно змістив акценти сутнісного наповнення явища підприємництва. В першу чергу актуалізується соціальна функція підприємництва, вимагає критичного переосмислення рівень ризиковості підприємницької діяльності, принципові аспекти підприємництва тощо. Тож, за умов дотримання означеної методології, принципів та функціонального наповнення суб'єкти господарювання зможуть забезпечити прийнятний рівень прогнозованості та ефективності діяльності. Але й разом з тим сучасне підприємництво вимагає подальшого вивчення та методологічної адаптації до зазначених змін.

Список літератури:

1. Марченко В.М. Основи підприємницької діяльності. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 516 с.
2. Жигір А.А. Сутність підприємництва та чинники його економічного розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 20. С. 28–33.
3. Сментина С.В. Економіка та організація підприємницької діяльності. Київ : ФОП Гуляєва В.М., 2019. 320 с.
4. Вдовичак Т. Сутність підприємництва та його роль у економічному розвитку держави. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/38490/2/FMZKPNES_2022_Vdovychak_T-The_essence_of_entrepreneurship_60-62.pdf
5. Валінкевич Н.В. Основи підприємництва. Житомир : ЖДТУ, 2019. 493 с.
6. Карпюк Г.І. Основи підприємництва. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2021/04/19/Osnovy%20pidpryyemnytstva.pdf>
7. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
8. Антонюк Д.А., Бухаріна Л.М. Онищенко О.А., Шишкін В.О. Підприємництво в сучасних умовах розвитку України. Запоріжжя, 2018. 428 с.
9. Господарський кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
10. Небава М.І. Економіка та організація виробничої діяльності підприємства. Вінниця : ВНТУ, 2011. 117 с.
11. Селіванов В.Л., Опалько В.В. Особливості середовища розвитку підприємництва в Україні. *Ефективна економіка*. 2018. № 12 URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2018/203.pdf
12. Понедільчук Т., Приходько Т. Теоретичні підходи до формування середовища розвитку підприємництва. *Економічний дискурс*. 2022. Випуск 3-4. С. 50–60.

References:

1. Marchenko V. M. (2020) *Osnovy pidpryyemnytskoi diialnosti* [Fundamentals of entrepreneurial activity]. Kyiv: KPI im. Ihoria Sikorskoho. (in Ukrainian)
2. Zhyhir A. A. (2015) Sutnist pidpryyemnytstva ta chynnyky yoho ekonomichnoho rozvytku [The essence of entrepreneurship and factors of its economic development]. *Investments: practice and experience*, no. 20, pp. 28–33.
3. Smentyna S. V. (2019) *Ekonomika ta orhanizatsiia pidpryyemnytskoi diialnosti* [Economics and organization of entrepreneurial activity]. Kyiv: FOP Hulciaieva V.M. (in Ukrainian)
4. Vdovychak T. The essence of entrepreneurship and its role in the economic development of the state. Available at: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/38490/2/FMZKPNES_2022_Vdovychak_T-The_essence_of_entrepreneurship_60-62.pdf (accessed January 7, 2024).

5. Valinkevych N. V. (2019) *Osnovy pidpryemnytstva* [Fundamentals of entrepreneurship]. Zhytomyr: ZhDTU. (in Ukrainian)
6. Karpiuk H. I. Fundamentals of entrepreneurship. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2021/04/19/Osnovy%20pidpryemnytstva.pdf> (accessed January 5, 2024).
7. The Civil Code of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (accessed January 5, 2024).
8. Antoniuk D. A., Bukharina L. M., Onyshchenko O. A., Shyshkin V. O. (2018) *Pidpryemnytstvo v suchasnykh umovakh rozvytku Ukrainy* [Entrepreneurship in the current conditions of Ukraine's development]. Zaporizhzhia. (in Ukrainian)
9. Commercial Code of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (accessed January 7, 2024).
10. Nebava M. I. (2011) *Ekonomika ta orhanizatsiia vyrobnychoi diialnosti pidpryemstva* [Economics and organization of production activities of the enterprise]. Vinnytsia: VNTU. (In Ukrainian)
11. Selivanov V. L., Opalko V. V. (2018) Peculiarities of the environment for entrepreneurship development in Ukraine. *Efektivna ekonomika*, no. 12. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2018/203.pdf (accessed January 5, 2024).
12. Ponedilchuk T., Prykhodko T. (2022) Teoretychni pidkhody do formuvannia seredovyshcha rozvytku pidpryemnytstva [Theoretical approaches to the formation of an environment for entrepreneurship development]. *Economic discourse*, vol. 3-4, pp. 50–60.

ESSENCE AND PECULIARITIES OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY

The relevance of this article lies in the in-depth analysis of the role of entrepreneurship in the Ukrainian economy, especially in the context of martial law, which imposes unique challenges and opportunities for the development and functioning of the state. The author focuses on the historical aspects of entrepreneurship in Ukraine, highlighting both its roots and current trends. It is important to analyze the key theoretical foundations of entrepreneurship, including consideration of various schools and trends that have shaped the understanding of entrepreneurship as an economic and social phenomenon. The author compares the essence of entrepreneurship in terms of Ukrainian legislation and the views of modern scholars, drawing attention to the differences and commonalities in their interpretations. Particular emphasis is placed on the role of entrepreneurs in the economy, including their ability to innovate and implement risky strategies. The peculiarities of the legal and regulatory environment in Ukraine are considered, as well as how it affects entrepreneurial activity, especially under martial law. The article also explores the various functions of entrepreneurial activity, taking into account the pluralism of views on their essence and classification. The author examines the resource, organizational, creative (innovative), stimulating (motivational), social, personal, managerial, and protective functions of entrepreneurship. Macroeconomic and microeconomic functions are analyzed separately, illustrating the impact of entrepreneurship on different levels of the economy. The article presents the principles on which entrepreneurial activity in Ukraine is based, according to the Commercial Code of Ukraine, as well as those that logically follow from the essence of economic activity. The author describes business entities, including individuals and legal entities, and their classification. Particular attention is paid to the objects of entrepreneurship and approaches to determining their essence. Finally, the author analyzes the business environment, considering its diversity and global economic trends. The author emphasizes the need to adapt modern approaches to entrepreneurship in the dynamically changing Ukrainian economy, with a special focus on innovation and flexibility.

Key words: entrepreneurship, entrepreneurial activity, entrepreneur, principles of entrepreneurship, functions of entrepreneurship.